

МІЖКУЛЬТУРНА ТРАНСФОРМАЦІЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Зміни, що трапляються у свідомості особистості як результат адаптації до нового культурно-мовного середовища, зумовлені інтеріоризацією зовнішніх соціально-культурних процесів, які обумовлюють ті трансформації, які трапляються всередині особистості.

Будь-яка особистість, на думку дослідників, завжди прагне знаходитись у стані рівноваги, взаємодіючи через комунікацію зі звичним оточенням. При цьому свідомість особистості є відкритою гомеостатичною системою, яка готова до певних змін під впливом зміни оточення. У даній ситуації особистість прагне до відновлення рівноваги, яка тимчасово загублена. До одержання такої рівноваги людина зазвичай перебуває у стані стресу. Виникає необхідність у пристосуванні до нових значень слів, до нових форм виразів, до нових стилів спілкування.

Всі ці складні завдання потребують негайної трансформації, яка найчастіше торкається не тільки вміння писати правильно незвичні літери або не тільки грамотно складати слова у речення, а навіть перебудови процесу мислення. Дійсно, якщо людина, яка потрапила у іншу культуру, почне «стукати у двері» звичним для неї способом, вони не зможуть відкритися.

Культурно-мовна компетенція не обмежується знанням мови. Тому людина, котра опинилася у ситуації, коли комунікативне оточення змінилося, потрапляє у ситуацію дисонансу, який змушує індивідуума негайно міняти, модифікувати свою поведінку, щоб відновити відповідність своєму оточенню.

Питання можуть бути різних типів. Як виразити свою індивідуальну неповторність засобами чужої мови? Який стиль спілкування підібрати? Як виразити себе адекватно, щоб не виникало непорозуміння? Як показати себе з найкращого боку? Як привернути до себе увагу співрозмовника? Як його не образити? Такі й подібні питання виникають у кожного, хто відчуває сильний внутрішній розлад, потрапивши у іншу культуру. Основне джерело подібних питань – це відчуття, коли здається, що є велике протиріччя між самосприйняттям і сприйняттям з боку оточуючих. Процес подолання такого протиріччя особливо важливий для молоді. З одного боку, можливості адаптації у студентів вище, ніж у людей старшого віку, але

ж, з другого боку, оскільки трансформація мовної особистості передбачає проходження через стадію маргінальності, тобто знаходження у периферійному стані у суспільстві, процес вказаної адаптації суттєво ускладнюється.

Як сприймають «перехідну особистість»? Як нескладну, смішну, невдалу, нецікаву, неспроможну виявити свої найкращі якості, не- здатну до дружби, до навчання, до спілкування, самотню та незахищену, – іншими словами, як вигнання. Для людини, яка знаходиться у стані розвитку, яка потребує схвалення, підтримки, такий період трансформації може виявитись фатальним.

«Щоб мова могла служити засобом спілкування, за нею повинно стояти єдине або подібне розуміння реальності, – писав О.О. Леонт'єв. – І навпаки: єдність розуміння реальності та єдність і узгодженість дій у ній мають своєю передумовою можливість адекватного спілкування». Таким чином, для того, щоб процес трансформації особистості проходив достатньо швидко та ефективно, необхідно забезпечити високу міру інтенсивності комунікативних контактів, які повинні бути частими, тривалими, глибокими та насиченими.

Міра асиміляції особистості залежить передусім від стану нервової системи, від базових настанов, міри включеності у соціальне життя, від підтримки педагогів, співвітчизників, партнерів по спілкуванню у широкому сенсі.

На жаль, для великої кількості студентів етап маргінального відчуття залишається кінцевим. Їм не вдається досягнути стадії повної аккультурації. Це стосується і багатьох емігрантів, котрі довгий час, а, можливо, і все життя перебувають у стані «перехідності», котре призводить до амбівалентності, коли особистість стає вмістилищем різнопланових уявлень і ролей. Така подвоєна культурна орієнтація нерідко веде до деперсоналізації, яка, у свою чергу, має наслідками внутрішню напруженість, психічні розлади та зриви.

Якщо міжкультурна трансформація відбувається, то в процесі її особистість зазнає глибоких змін у когнітивному, афективному та поведінковому аспектах. У сфері когнітивній особистість виробляє релевантні категорії, які відображають культурні відмінності. У процесі такої внутрішньої роботи виникає афективна реакція, тому що подібна трансформація несе загрозу усталеному образу світу людини. Поведінкова стадія передбачає спілкування, коли спільна діяльність партнерів завдяки консолідації зусиль призводить до формування міжкультурних універсальних вмінь і адекватному утвердженні іноземця у новому соціумі.